

Дарко Божич*
Амира Селимовић Маљишевић**

Стручни чланак
УДК: 347.952:347.921.6(497.6)
DOI: 10.46793/GP.1202.095B

ТРОШКОВИ ИЗВРШНОГ ПОСТУПКА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Рад примљен: 20. 09. 2021.
Рад исправљен: 23. 12. 2021.
Рад прихваћен за објављивање: 29. 12. 2021.

У овоме раду аутори анализирају уређење института трошкова извршног поступка у Републици Српској. У том смислу аутори се баве питањима која се односе на важећу законску регулативу, појам трошкова извршног поступка, правну природу трошкова извршног поступка, захтев за надокнаду трошкова извршног поступка, одлучивање о сношењу трошкова извршног поступка, ослобађање од плаћања трошкова извршног поступка и *cautio iudicatum solvi*. Намера аутора је да се кроз излагање наведених питања стекне целовита слика о трошковима извршног поступка.

Кључне речи: извршни поступак, трошкови извршног поступка, појам и правна природа трошкова извршног поступка, захтев за надокнаду трошкова извршног поступка, одлука о трошковима извршног поступка.

I УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Свака активност судова усмерена на пружање правне заштите повређеним или угроженим субјективним грађанским правима изискује одређене трошкове. У судском извршном поступку¹, као поступку принудног остваривања

* Дипломирани правник, стручни сарадник у Основном суду Зворник, Република Српска, Босна и Херцеговина, darko.bozic.zv@pravosudje.ba

** Дипломирани правник, судија у Основном суду Зворник, Република Српска, Босна и Херцеговина, Amira.Selimovic@pravosudje.ba

¹ У пракси Европског суда за људска права извршење пресуда (engl. *execution of a judgment*) представља саставни део судске заштите (engl. *integral part of the „trial“*) у складу са чланом 6. Европске конвенције о људским правима и основним слободама. Вид. Hornsby v. Greece, ECtHR 19 March 1997, no. 18357/91. Вид. Position Paper, *The*

потраживања на основу извршних или веродостојних исправа, успостављају се и други процесни односи који су у непосредној вези са њим, а захтевају учешће и одлуку суда. Један од тих односа везан је за трошкове настале у току и поводом извршног поступка.

Трошкови извршног поступка представљају значајно правно питање из више разлога. Прво, треба имати у виду то да се из државног буџета надокнађују само трошкови судова који се односе на њихов рад, односно држава не сноси трошкове странака настале поводом извршног поступка. Друго, уређена правила о трошковима извршног поступка су претпоставка правне сигурности странака. Треће, уређена правила трошкова извршног поступка су претпоставка квалитетног вођења извршног поступка.

Институт трошкова поступка у извршном поступку није у потпуности уређен Законом о извршном поступку Републике Српске² који је најважнији процесни пропис Републике Српске у овој области. Код таквог стања ствари, треба консултовати Закон о парничном поступку Републике Српске³, јер на то упућује чл. 21.(1) ЗИПРС.

Ни правна теорија у Републици Српској није се озбиљније бавила овим питањем. Пажња теоретичара углавном је усмерена на питања која се тичу покретања поступка, начела извршног поступка, правних лекова и др.

Аутори у раду настоје да на целовит начин прикажу институт трошкова извршног поступка у Републици Српској. У складу с тим, у првом делу рада баве се законским регулисањем трошкова извршног поступка у Републици Српској, док се у другом делу баве свим питањима која се по мишљењу аутора тичу трошкова извршног поступка.

II ЗАКОНСКИ ОКВИР

ЗИПРС садржи само једну одредбу која уређује питање трошкова извршног поступка. Тако чл. 16. поменутог закона говори искључиво о надокнади трошкова извршног поступка.⁴ Према чл. 16. ЗИПРС, трошкове одређивања и спровођења извршења претходно сноси тражилац извршења.

Judicial Officer in Europe, Presented by the International Union of Judicial Officers, 2010. 1-3. <https://www.uihj.com/downloads/position-papers>, датум посете 01.06.2021. године.

² Закон о извршном поступку Републике Српске (ЗИПРС), *Службени гласник Републике Српске*, бр. 59/03, 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13, 98/14 и 66/18.

³ Закон о парничном поступку Републике Српске (ЗППРС), *Службени гласник Републике Српске*, број 58/2003, 85/2003, 74/2005, 63/2007, 105/2008, 45/2009, 49/2009 и 63/13.

⁴ Иста ситуација је и у: Закону о извршном поступку Федерације Босне и Херцеговине, *Службене новине Федерације Босне и Херцеговине*, број 32/03, 52/03, 33/06, 39/06, 39/09, 35/12, 46/16, 42/18 (чл. 16.); Закону о извршном поступку пред судом Босне и Херцеговине, *Службени лист Босне и Херцеговине* број 18/03 (чл. 14) и Закону о извршном поступку Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, *Службени гласник Брчко дистрикта Босне и Херцеговине*, број 39/13, 47/17 (чл. 18).

Дарко Божић, Амира Селимовић Маљишевић, Трошкови извршног поступка у Републици Српској (стр. 95-111)

Тражилац извршења дужан је да предујми трошкове у складу са законом када га суд позове да то учини, а у супротном ће суд обуставити поступак. Уколико је поступак покренут по службеној дужности трошкове поступка претходно сноси суд из својих средстава. Извршеник је дужан да тражиоцу извршења накнади трошкове који су били потребни за извршење док је тражилац извршења дужан да извршенику надокнади неосновано проузроковане трошкове. Захтев за надокнаду трошкова подноси се најкасније у року од 15 дана од дана завршетка поступка. О трошковима поступка одлучује суд у извршном поступку.

Треба напоменути да и Закон о извршном поступку из 1978. године,⁵ који се у Републици Српској примењивао до 2003. године (до доношења тренутно важећег закона), није садржавао значајно различите одредбе о трошковима извршног поступка. Према чл. 32. ЗИП из 1978., исти су били регулисани под називом „Трошкови извршења“, па је оваква непрецизна стилизација текста у правној теорији, водила мишљењу да се разликују трошкови поступка на које сходно треба примењивати одредбе ЗПП, јер су наведеном одредбом регулисани само трошкови извршења у које би спадали трошкови предузимања извршних радњи и према којем таксе и други издаци суда и странака, који настају у стадијуму одлучивања о доношењу решења о извршењу и правним лековима против одлука суда, не би имали својство трошкова извршења.⁶

Употребом термина „трошкови поступка“, уместо „трошкови извршења“ избегла су се непотребна тумачења у ширем и ужем смислу па се у вези с тим, под трошковима извршног поступка, подразумевају судске таксе те други издаци суда и странака који настају у стадијуму одлучивања о доношењу решења о извршењу и правним лековима, трошкови за састав предлога

⁵ Закон о извршном поступку, *Службени лист СФРЈ*, број 20/78, 6/82, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 и 35/91, у даљем тексту: ЗИП из 1978. Према чл. 12. Уставног закона за спровођење Устава Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске* број 21/92, до доношења одговарајућих закона и других прописа Републике примењиваће се закони и други прописи СФРЈ и СР БиХ, који су у сагласности са Уставом Републике и који нису у супротности са законима и другим прописима које је донела Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини, односно Народна скупштина.

Све до доношења овога закона примењивана су на основу Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла и за вријеме непријатељске окупације, правна правила Закона о извршењу и обезбеђењу Краљевине Југославије из 1930. године. Прије доношења Закона о извршном поступку из 1978. године били су донети прописи којима је парцијално регулисана материја извршења и то Уредба о поступку ради извршења над имовином страних држава у ФНРЈ, *Службени лист ФНРЈ*, број 39/1952 и Закон о извршењу ради намирења новчаних потраживања корисника друштвених средстава *Службени лист ФНРЈ*, број 52/1971. Вид. Р.Кеча, *О основним начелима Закона о извршењу и обезбеђењу*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, вол. 46. бр. 1, 2012, 149 и даље.

⁶ Б. Старовић, *Кометантар закона о извршном поступку*, Београд, 1987, 92.

пуномоћника адвоката, као и они трошкови који настају предузимањем извршних радњи, издаци које имају службена лица у вези са предузимањем радњи извршења, као што су дневнице службених лица, трошкови за употребу службених аутомобила, трошкови објављивања јавних огласа, трошкови банака, вештака и других субјеката који предузимају радње по налогу суда.⁷

III ТРОШКОВИ ИЗВРШНОГ ПОСТУПКА

Као што је то поменуто у уводном делу рада, правна теорија Републике Српске није се озбиљније бавила трошковима извршног поступка. У уџбеницима грађанског процесног права или извршног процесног права, те доступним научним и стручним радовима о овој теми, не наилази се на целовит приказ института трошкова извршног поступка. Углавном се прави кратак осврт на једини члан (чл. 16. ЗИПРС), који уређује трошкове извршног поступка. Целовит приступ би подразумевао дефиницију трошкова извршног поступка, анализу правне природе трошкова извршног поступка, врсту трошкова извршног поступка, право на накнаду трошкова извршног поступка, одлучивање о захтеву на накнаду трошкова, ослобађање од плаћања трошкова извршног поступка, *cautio iudicatum solvi*, спровођење извршења ради накнаде трошкова извршног поступка. Аутори се баве и трошковима извршног поступка покренутог по службеној дужности и трошковима извршног поступка код предмета који пређе из извршног у парнични поступак.

А. Дефиниција трошкова извршног поступка

ЗИПРС не садржи дефиницију трошкова извршног поступка. Код оваквог стања ствари неопходно је консултовати ЗППРС, те сходно примјенити дефиницију трошкова садржану у ЗППРС, па трошкове дефинисати тако да су то издаци учињени у току или поводом извршног поступка.

У најопштијем смислу, трошкови извршног поступка би били новчани издаци странака, суда и других учесника у извршном поступку, учињени у извршном поступку или у вези са њим. Трошкови извршног поступка су сви издаци странака и других судионика у поступку, али и суда онда када их је он

⁷ У Републици Српској, при одмеравању висине трошкова које треба надокнадити странци која је имала адвоката, додаје се порез на додату вредност (ПДВ). У Републици Србији постоје и другачија мишљења. Тако у једној одлуци наилазимо на став да се: „при одмеравању висине трошкова које треба надокнадити странци која је имала адвоката, примењује Тарифа о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката, без додатка пореза на додату вредност.“ Пресуда Привредног апелационог суда, Пж 3942/2014(1) од 10.7.2014. године – *Билтен судске праксе привредних судова*, број 1/2015, <https://pa.sud.rs>, датум посете 22.08.2021. године.

Дарко Божић, Амира Селимовић Маљишевић, Трошкови извршног поступка у Републици Српској (стр. 95-111)

дужан предујмити из својих прорачунских средстава, настали у току или у поводу одређеног овршног поступка или поступка осигурања.⁸

Трошковима извршног поступка припадају судске таксе, издаци у вези са извођењем доказа, одржавање рочишта изван судске зграде, издаци за објављивање огласа у дневним новинама и Службеном гласнику, лични трошкови странака и њихових заступника у вези са доласком у суд, трошкови за награду адвоката и других лица која на њу имају право, трошкови омбудсмена, правобранилаца и Центра за пружање бесплатне правне помоћи у вези са извршним поступком, трошкови одређивања привремених мера.⁹

Б. Правна природа права на надокнаду трошкова извршног поступка

Право на накнаду трошкова извршног поступка је процесно правно, односно јавноправно овлашћење и треба га разликовати од приватноправног овлашћења за накнаду штете.¹⁰ Захтев за надокнаду трошкова извршног поступка се може поставити само у оквиру извршног поступка и без постојања извршног поступка не може опстати, што га чини јавноправним овлашћењем и акцесорним (споредним) правом. Ово право би изгубило своју акцесорност, а такође и своју јавноправну природу, у случају када настану неки претпроцесни трошкови након чијег настанка не дође до покретања извршног поступка или када би се странке споразумеле о надокнади трошкова. У оваквом случају право на надокнаду трошкова извршног поступка би се могло остварити само тужбом. Право на надокнаду трошкова извршног поступка је и процесноправни терет. Значајно је истаћи и да, према мишљењу Уставног суда Босне и Херцеговине, трошкови поступка представљају „имовину“ апеланата у смислу чланка 1. Протокола број 1 уз Еуропску конвенцију¹¹ што је битно код подношења апелације против одлуке о трошковима извршног поступка.¹² Такође, Европски суд за људска права, у својој досадашњој пракси заузео је јасан став да одлука о трошковима поступка спада у материју „грађанских

⁸ М. Дика, *Грађанско овршно право, I свеска, Опће грађанско овршно право*, Загреб, 2007, 204. Велики број аутора није се бавио појмом трошкова извршног поступка. Вид.: Б. Чалија, С. Омановић, *Грађанско процесно право*, Сарајево, 2000, 371 и даље; Р. Рачић, *Извршно процесно право*, Бања Лука, 2009, 64 и даље; А. Јакшић, *Грађанско процесно право*, Београд, 2010, 830; А. Радованов, *Грађанско процесно право, парнични, ванпарнични и поступак извршења и обезбеђења*, Нови Сад, 2014, 152; Р. Кеча, М. С. Кнежевић, *Грађанско процесно право*, 2021, 535 и даље.

⁹ Вид. В. Пезо, *Правни лексикон*, Загреб, 2007, 1635-1636.

¹⁰ М. Дика, *op. cit.*, 204.

¹¹ Уставни суд Босне и Херцеговине, *Преглед праксе Уставног суда Босне и Херцеговине*, треће измјењено и допуњено издање, Сарајево, 2020, 241. <https://www.ustavnisud.ba>, датум посете 11.06.2021. године.

¹² Вид. Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине број АП 2422/07 од 11.11.2007. године, <https://www.ustavnisud.ba>, датум посете 11.06.2021. године.

права и обавеза”, у смислу права на правично суђење, које се гарантује чланом 6. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.¹³

В. Претходно сношење трошкова извршног поступка

Трошкове поступка, у вези са одређивањем и спровођењем извршног поступка у Републици Српској, претходно сноси тражилац извршења. Треба имати у виду и да извршник сам претходно сноси трошкове за радње које он предузима, попут подношења приговора, трошкова доласка у суд, извођења доказа које он предложи итд. Исто се односи и на друге учеснике у поступку ако предузимају радње поводом којих настају трошкови.¹⁴ Према судској пракси: „Када тражилац извршења не поступи по закључку извршног суда да се уплати предујам трошкова провођења извршења, пописом покретних ствари (укључујући трошкове превоза за судског извршитеља до мјеста гдје се налазе покретне ствари), без чега се извршење не може провести, прије доношења решења о обустави извршног поступка, извршни суд ће, у смислу чл. 63 ст. 4 а у вези са чл. 8 ст. 3. позвати тражиоца извршења да у року од 15 дана предложи ново средство и предмет извршења. Тек ако у том року тражилац извршења не поступи по налогу, извршни суд ће, у смислу чл. 16 ст. 2 ЗИПРС, донети решење о обустави поступка.”¹⁵ У случају обуставе поступка због неуплаћеног предујма, тражилац извршења може поднети нови предлог за извршење, уколико његово потраживање није намирено.

Г. Надокнада трошкова извршног поступка покренутог по службеној дужности

Трошкове извршног поступка покренутог по службеној дужности претходно сноси суд из својих средстава, али се исти намирују од извршеника, што је потпуно идентично и ситуацији када тражилац извршења претходно сноси трошкове у поступку који није покренут по службеној дужности, у

¹³ Вид. образложење судских одлука у предметима: *Robins v. United Kingdom*, (App. No. 22410/95), para. 29. и *Ratari v. Romania*, (App. No. 28341/95), para. 78. доступно на <http://hudoc.echr.coe.int>, датум посете 31.08.2021. године.

¹⁴ Види: Е. Зечевић, *Нови извршни поступак*, Сарајево, 2003, 200 -201.

¹⁵ Одлука Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број: 43 0 V 113820 17 Spr од 03. 04. 2017. године. Вид. Д. Божић, *Извешје на покретним стварима као посебан извршни поступак у Републици Српској*, Српска правна мисао, бр. 52, Бања Лука, 2019, 210.

„Обавеза на предујам трошкова извршења односи се и на друштвено политичку заједницу када се налази у положају повјериоца. Зато је друштвенополитичка заједница дужна да поступи по рјешењу извршног суда, саопштеном јавном правобраниоцу, као њеном законском заступнику и у одређеном року предујми трошкове који су неопходни за успјешно спровођење извршења. Уколико то не учини, суд ће усљед пропуштања обуставити поступак извршења.“ (И. Црнић, *Извршни поступак у пракси*, Загреб, 1989, 52). Вид. Одлука Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број: 43 0 V 113820 17 Spr од 03. 04. 2017. године, необјављена.

Дарко Божић, Амира Селимовић Маљишевић, Трошкови извршног поступка у Републици Српској (стр. 95-111)

складу са одредбом чл. 16.(4) ЗИПРС, према којој је извршеник дужан надокнадити трошкове тражиоцу извршења који су били потребни за извршење.

Извршни поступак по службеној дужности се покреће ради наплате трошкова судских кривичних поступака у корист буџета, наплате новчаних казни у парничном или другом поступку, наплата судских такси, мера сигурности одузимања имовинске користи и предмета и друго.¹⁶ ЗИПРС, у чл. За., наводи да, у случају, када осуђени не плати трошкове кривичног поступка, по правоснажној одлуци суда или по споразуму о признању кривице, у року одређеном у судској одлуци или споразуму о признању кривице, суд ће по истеку тог рока, извршни наслов доставити Пореској управи Републике Српске, која ће спровести принудну наплату трошкова кривичног поступка, сходно одредбама закона којим се уређује порески поступак.

Принудна наплата трошкова кривичног поступка је другачије решена у Федерацији БиХ. Суд у извршном поступку, који је покренут по службеној дужности ради наплате трошкова кривичног поступка, нема статус тражиоца извршења. Тражиоцем извршења, у том поступку, сматра се Федерација БиХ, као лице у чију се корист тај поступак покреће по службеној дужности, при чему се не подноси предлог за извршење већ се извршни поступак покреће достављањем правоснажне пресуде суду надлежном за извршење. Поступак покренут предлогом за извршење не може се сматрати поступком покренутим по службеној дужности. Извршни поступак, ради наплате трошкова кривичног поступка по службеној дужности, може проводити и Општински суд који је донио правоснажну и извршну кривичну пресуду, којом је извршеник обавезан на плаћање тих трошкова, ако је тај суд месно надлежан за одређивање и провођење извршења.¹⁷ Овакво различито регулисање принудне наплате трошкова кривичног поступка на нивоима ентитета у БиХ може довести до проблема у случају када такав поступак покреће Федерација БиХ пред судовима у Републици Српској, обзиром да се поступак, пред судом надлежним за извршење, не покреће предлогом за извршење него само достављањем правоснажне пресуде те се указује на потребу регулисања те ситуације.

Д. Трошкови извршног поступка код предмета који пређе из извршног у парнични поступак

Ако у извршном поступку, који је покренут на основу веродостојне исправе, странка изјави приговор против решења о извршењу, којим се решење

¹⁶ Ш. Јашарспахић, Б. Дабић Јовичић, *Модул 4 – Извршна и управна област*, Сарајево, Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине, 2009, 15, <http://www.rs.cest.gov.ba>, датум посете 20.06.2021. године.

¹⁷ Одлука Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број: 70 0 И 006748 18 Spr од 31.10.2018. године, <https://www.pravobih.com>, датум посете 07.07.2021. године.

побија у целини или делу у коме је утврђено постојање потраживања, извршни поступак ће прећи у парнични поступак. Односно, у том случају ће се предлог за извршење сматрати тужбом, извршни поступак ће се одгодити и наставит ће се по предлогу тражиоца извршења ако успе са тужбом. Овде је неопходно направити разлику између трошкова извршног и трошкова парничног поступка.¹⁸ Тако, трошкови за састав предлога за извршење сматрат ће се парничним трошком¹⁹, јер се предлог за извршење сматра тужбом, док ће се приговор извршеника сматрати одговором на тужбу, односно улазиће у парничне трошкове. Што се тиче судске таксе, плаћа се судска такса према висини судске таксе за тужбе, а не предлога за извршење.

Ћ. Право тражиоца извршења на надокнаду трошкова извршног поступка

Извршеник је дужан да тражиоцу извршења надокнади трошкове извршног поступка који су били неопходни за вођење извршног поступка. О томе да ли су неки трошкови извршног поступка били потребни или не, као и о висини трошкова, одлучује суд оцењујући брижљиво све околности.

Једно од основних начела извршног поступка јесте начело економичности. У самом извршном поступку, економичност се огледа у томе да суд, са најмање могућих трошкова уз најмање одлагања и са најмањим последицама за учеснике у поступку, спроведе извршење.²⁰ Економичност се огледа у томе да ће суд, када је тражилац извршења предложио само једно средство и предмет извршења, па се покаже да спровођење извршења на предложеном средству и предмету није могуће, позвати тражиоца извршења да, у одређеном року, предложи други предмет и средство извршења. Исто тако, ако је тражилац извршења предложио више средстава и предмета извршења, па се покаже да извршење на једном од предложених средстава и предмете није могуће, суд ће извршење спровести на следећем предложеном средству и предмету извршења. Дакле, није потребно да тражилац извршења, ради намирења свог потраживања, покреће више извршних поступака, јер то није у складу са чл. 8. ЗИПРС.

У праву Републике Српске, трошкови извршног поступка признају се у целости тражиоцу извршења и у случају када није успио у потпуности да намири своје потраживање у извршном поступку. Другим речима, право на накнаду трошкова извршног поступка не зависи од исхода извршног поступка.

¹⁸ Одлука Окружног суда у Бијелини, број 83 0 И 029768 18 Гж од 19.09.2018. године, необјављена.

¹⁹ Одлука Врховног суда БиХ, број Пж 368/88 од 31.05.1989. године, објављена у Билтен судске праксе Врховног суда БиХ, број 2/1989, 81.

²⁰ М. Шобат, И. Стојшић, *Извршни поступак и повреда права на правично суђење, европски контекст и ново српско законодавство*, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 2, 2009, 354 и даље.

Дарко Божић, Амира Селимовић Маљишевић, Трошкови извршног поступка у Републици Српској (стр. 95-111)

Овде је довољно да извршеник није испунио своју обавезу и тиме довео тражиоца извршења у ситуацију да покрене извршни поступак.

Тражилац извршења неће имати право на надокнаду трошкова извршног поступка ако је предлог за извршење одбачен или одбијен. Такође, ако исправа на основу које је донето решење о извршењу није извршна исправа и није стекла својство извршности, односно ако је извршна исправа укинута, преиначена, поништена, стављена ван снаге, односно ако је на други начин изгубила своју делотворност или је утврђено да је без учинка, тражилац извршења неће имати право на накнаду трошкова. Исти случај ће бити и када су се странке јавном, или по закону овереном приватном исправом састављеном након настанка извршне исправе, споразумеле да неће на основу извршне исправе, трајно или на одређено време тражити извршење, па тражилац извршења не поступи у складу са наведеним исправама.

Тражилац извршења има право на накнаду трошкова независно од исхода поступка које је противна странка узроковала својом кривицом. Такође, тражилац извршења има право на законску затезну камату на трошкове извршног поступка почев од дана доношења решења о извршењу.

Е. Право извршеника на надокнаду трошкова

Тражилац извршења је дужан да извршенику надокнади трошкове извршног поступка који су му неосновано проузроковани. Под неосновано проузрокованим трошковима поступка извршенику сматрају се трошкови извршног поступка у случају противизвршења, као и трошкови настали у претходно проведеном извршном поступку чије се противизвршење тражи, под условом да је удовољено предлогу за противизвршење.

„Трошкове укинutih процесних радњи у извршном поступку сноси повјерилац, без обзира што су ове радње предузете прије укидања извршне исправе.²¹ Такође су то трошкови где је дошло до обустављања извршног поступка поводом приговора извршеника.²² Извршеник има право на надокнаду трошкова, независно о исходу поступка, које је тражилац извршења проузроковао својом кривицом или случајем у складу са принципом кривице.

²¹ Пресуда Окружног суда у Загреб, Гж-2066/85 од 07.05.1975. године, Вид. И. Црнић, *op. cit.*, 46.

²² Разлози за приговор у ЗИПРС су прописани чл. 47. па се приговор може поднети само из разлога који спречавају спровођење извршења. Ти разлози се могу поделити у 4 групе: разлози који се односе на правилност извршног поступка, разлози који се тичу својства извршне исправе, разлози који се односе на постојање тражбине (опозицијски разлози) и опугнатијски разлози ако исправа на основу које се тражи извршење није стекла својство извршности. Вид., Е. Кунштек, Д. Бодул, *Парнице ради проглашења оврхе недопуштеном, проблем правне природе рокова за њихово покретање*, Зборник Правног факултета Свеучилишта у Ријеци, 2008, 6.

Као што је то случај са тражиоцем извршења и извршеник има право на камату на трошкове извршног поступка.

Ж. Трошкови других учесника у поступку

ЗИПРС под учесницима у поступку означава лица која у поступку извршења нису странке, а у поступку учествују због тога што се у њему одлучује о неком његовом праву или због тога што за то има оправдан интерес.²³ Учесници у поступку имају право и обавезу на накнаду трошкова поступка по општим правилима ЗППРС. То се односи на сведоке, вештаке, тумаче, умешаче, трошкове трећих лица итд.

3. Захтев за надокнаду трошкова поступка

Једна од новина, у тренутно важећем ЗИПРС, јесте да је скраћен рок за подношење захтева за накнаду трошкова извршног поступка, па се исти подноси најкасније у року од 15 дана од дана завршетка поступка, за разлику од ЗИП из 1978. године, где је рок био 30 дана. Рок од 15 дана има преклузивни карактер, што значи да се захтев поднет након истека тог рока, одбацује као недопуштен.

У захтеву су странке дужне опредељено навести трошкове за које се тражи накнада у складу са правилима ЗППРС.

Вредност предмета спора извршног поступка одређује се уз одговарајућу примену ЗППРС о утврђивању вредности спора.²⁴ Тако, ако је у питању новчано потраживање, меродавна је вредност главнице потраживања чија се наплата тражи. Ако су у питању неновчана потраживања, као вредност спора меродавна је она вредност из поступка спора у коме је донесена одлука или закључено судско поравнање, или вредност која је означена у предлогу за извршење односно вредност коју је одредио суд.

О трошковима поступка одлучује суд у извршном поступку и у том поступку може одредити, на предлог странке, извршење ради њихове наплате. Дакле, одлука о одређивању трошкова извршног поступка представља извршну исправу на основу које се може одредити извршење. У том смислу, поступак за наплату трошкова поступка би био инциденталне, адхезијске и акцесорне природе. Треба истаћи да тражилац извршења има могућност да поднесе и предлог за принудну наплату трошкова извршног поступка, при чему је потребно разликовати захтев за надокнаду трошкова извршног поступка и предлог за принудну наплату трошкова извршног поступка. Док се захтев за накнаду трошкова извршног поступка подноси у оквиру самог извршног поступка, предлог за наплату трошкова извршног поступка се може поднети у

²³ Чл. 2.(5) ЗИПРС.

²⁴ Вид.: Н. Тешић, *Идентитет предмета извршења, основ за утврђивање трошкова поступка*, Хармониус, 2015, 262, <https://www.harmonius.org>, датум посете 01.09.2021. године.

Дарко Божић, Амира Селимовић Маљишевић, Трошкови извршног поступка у Републици Српској (стр. 95-111)

истом или неком посебном извршном поступку где се такав предлог подноси на основу решења о трошковима поступка као извршне исправе донесене у извршном поступку.²⁵ Како се у извршном поступку на одговорајући начин примењују одредбе ЗППРС, сматрамо да се у погледу захтева за надокнаду трошкова извршног поступка примењују правила која важе за захтев за надокнаду трошкова парничног поступка док у погледу предлога за надокнаду трошкова извршног поступка је битно истаћи да се он темељи на решењу о извршењу које представља извршну исправу.

И. Ослобађање од плаћања трошкова поступка

У складу са чланом 6. Европске конвенције о људским правима и основним слободама, ефективно и ефикасно право на тужбу је гарантовано свима па и онима који нису у могућности да снесу трошкове поступка.²⁶ На државама је обавеза да у својим националним законодавствима, уграде механизме који ће свима обезбедити право на приступ суду. Институт који служи остварењу тог циља је тзв. сиромашно право, односно право странке да буде ослобођена сношења трошкова парничног поступка.

Одредбом чл. 85.(1) Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима²⁷, прописано је да страни држављани имају право на ослобађање плаћања судских трошкова уз услов узајамности. У случају постојања сумње у постојање узајамности, објашњење даје Министарство правде Босне и Херцеговине. Општа правила о ослобађању од плаћања парничних трошкова садржана су у одредбама ЗППРС (чл. 400-405) иста правила се примјењују и на случајевима у којима страни држављани и особе без држављанства, траже ослобађање од парничних трошкова, уз допунски услов узајамности за стране држављане, који немају пребивалиште у БиХ.

Суд ће ослободити од плаћања трошкова поступка странку, која према свом општем имовном стању није у могућности да сноси ове трошкове без штете по нужно издржавање своје и своје породице.²⁸ Као што се из цитиране

²⁵ Пресуда Окружног суда Крагујевац број Гж-316/96 од 22.3.1996. године: „Захтев за надокнаду трошкова подноси се најдоцније до завршетка расправљања које претходи одлучивању о трошковима, а ако се ради о доношењу одлуке без претходног расправљања, странка је дужна да захтев за накнаду трошкова назначи у предлогу о коме суд треба да одлучи“. Вид. З. Куленовић *et al.*, *Коментар Закона о парничном поступку Републике Српске*, Савјет Европе, Сарајево, 2005, 634.

²⁶ Ослобађање од плаћања парничних трошкова предвиђају и Хашке конвенције о грађанском судском поступку из 1905. и 1954. године (чл. 21) и Хашка конвенција о олакшању међународног приступа судовима из 1980. године (чл. 1.(1)), <http://www.mpr.gov.ba>, датум посете 05.09.2021. године.

²⁷ Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима, *Службени лист СФРЈ*, број 43/082 и 72/82 – 1645, *Службени лист БиХ* 2/92-5, 13/94-189.

²⁸ Чл. 400. ЗППРС.

законске одредбе види, ослобађање се односи само на физичка а не и на правна лица. Даље, оно што се види је да законодавац употребљава правне стандарде „опште имовно стање“ „без штете по нужно издржавање“ и „породица странке“.²⁹ Под „општим имовним стањем“ подразумева се разлика између прихода и расхода. У приходе се убрајају приходи из радног и другог односа који се остварује у дужем временском периоду те исти или слични приходи чланова породице.³⁰ Правни стандард „без штете по нужно издржавање“ значи да сношење трошкова поступка не сме утицати на остваривање основних животних потреба. И на крају, „породица странке“ обухвата лица која је странка, по позитивним прописима, дужна издржавати.

Дужност суда да брижљиво оцени све околности указује на потребу суда да пружи максималан напор да оцени све околности. Немогуће је ближе конкретизовати све правно релевантне чињенице.³¹ ЗППРС не прописује имовински цензус, као услов за ослобађање, већ је суду препуштено да с обзиром на све околности случаја, оцени јесу ли испуњени сви услови за ослобађање странке од плаћања трошкова поступка, без обавезе да, за случај да је странка незапослена и без својине на некретнинама, мора усвојити предлог.

Ослобађање се не односи на све трошкове поступка. Ослобођање од плаћања трошкова обухвата ослобађање од полагања предујма за трошкове сведока, вештака, увиђаја, превођења и судских огласа, па суд може ослободити странке од плаћања свих трошкова или једног дела трошкова поступка.³² Ослобађањем нису обухваћени адвокатски трошкови.³³

Суд не може ослободити странку, која није успела у поступку, обавезе надокнаде трошкова противној страни, без обзира на имовинско стање странке која није успела у поступку. Другим речима, трошкови на које се односи ослобађање су трошкови странке која захтева ослобађање и нису везани за успех странке у спору. На који начин ће странка, која је успела у поступку, наплати трошкове од странке која није успела у поступку, суд није овлаштен одлучивати.

²⁹ „У поновљеном поступку суд ће провјерити опште имовно стање туженог. При том нису од значаја само чињенице о висини пензије и посједу земљишта него све околности везане за издржавање као: где тужени живи, какви су му услови становања, има ли других извора прихода или помоћи, има ли дјецу и какве су њихове могућности, да ли га неко издржава или помаже и има ли уштеђевине, има ли супруга прихода или имовине и у којој висини.“ Одлука Окружног суда у Бијељини, број 83 0 Мал 023408 17 Гж од 24.01.2018. године, необјављена.

³⁰ Одлука Врховног суда ФБиХ, број 32 0 П 002778 14 Рев од 29.10.2014. године, необјављена.

³¹ А, Пољић, *Трошкови парничног поступка и вриједност предмета спора*, Привредна штампа, Сарајево, 2019, 237.

³² Чл. 400. (2). ЗППРС.

³³ Одлука Врховног суда ФБиХ, број 070-0-Рев-08-000662 од 13.10.2009. године, Билтен судске праксе Врховног суда ФБиХ, 2/10, 71.

Дарко Божић, Амира Селимовић Маљишевић, Трошкови извршног поступка у Републици Српској (стр. 95-111)

Да би суд донио одлуку о ослобађању странке од плаћања трошкова поступка, потребно је да странка поднесе предлог, односно суд не може по службеној дужности ослободити странку од плаћања трошкова поступка. Странка је дужна да благовремено поднесе предлог и да у истом прецизно наведе за које трошкове тражи ослобађање. Уз предлог се подносе докази о имовинском стању. Када је то потребно, суд може по службеној дужности прибавити потребне податке и обавештење о имовном стању странке која тражи ослобађање.

Када утврди неопходне правно релевантне чињенице суд ће донети одлуку којом ће ослободити странке од плаћања свих или једног дела трошкова поступка. Против решења којим се усваја предлог странке за ослобађање плаћања трошкова није дозвољена жалба. С друге стране, против решења којим се одбија предлог дозвољена је жалба, али законодавац није прописао рок у коме се подноси. Код таквог стања ствари примјењује се рок за жалбу зависно од врсте спора. Предујам за трошкове од чијег је плаћања странка ослобођена, исплатит ће се из средстава суда.

Решење о ослобађању од плаћања трошкова поступка првостепени суд може у току поступка укинути ако утврди да је странка у стању да сноси трошкове поступка. Том приликом ће се решити да ли ће странка потпуно или делимично надокнадити и оне трошкове и таксе од којих је раније била ослобођена. Првенствено ће се надокнадити трошкови исплаћени из средстава суда.

Такса и трошкови исплаћени из средстава суда чине дио парничних трошкова.

J. Cautio iudicatum solvi

У ЗРСЗ садржане су одредбе о обезбеђењу трошкова поступка у споровима са међународним елементом, о претпоставкама за ослобађање од давања обезбеђења те о самој процедури одлучивања.

Институт обезбеђења парничних трошкова познавало је и римско право где је његова сврха била да обезбеди туженог од непотребног узнемиравања кроз тзв. парничење. Данас, у споровима са иностраним елементом, објективно постоји већа опасност да тужилац, који је покренуо парнични поступак у БиХ, а који није држављанин БиХ, односно нема пребивалиште, боравиште, нити имовину у БиХ, избегне плаћање судских трошкова и трошкова уколико не успе у парници.³⁴

Одредбом чл. 82.(1) ЗРСЗ прописано је да, кад страни држављанин или лице без држављанства које нема пребивалиште у Социјалистичкој

³⁴ Вид. Т. Варади *et al.*, *Међународно приватно право*, Београд, 2016, 522; А. Радуловић, *Страни држављанин као странка у парничном поступку*, *Грађанско парнично право у пракси*, Зборник радова, Загреб, 1989, 65; Е. Муминовић, *Процесно међународно приватно право*, Сарајево, 2008, 6.

Федеративној Републици Југославији покреће парницу пред судом Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, дужан је да туженом, на његов захтев, обезбеди парничне трошкове. У ставу 2. истог члана прописано је да је тужени дужан да овај захтев стави најкасније на припремном рочишту, а ако припремно рочиште није одржано, на првом рочишту за главну расправу, прије него што се упусти у расправљање о главној ствари, односно чим је сазнао да постоје претпоставке за тражење обезбеђења. У ставу 3. прописано је да се обезбеђење парничних трошкова даје у новцу али да суд може одобрити да се обезбеђење даје и у другом погодном облику.

У чл. 83. прописани су изузетци од правила да се од страног држављанина може тражити акторска кауција. Тужени нема право на обезбеђење парничних трошкова: 1) ако у држави чији је држављанин тужилац држављанин Социјалистичке Федеративне Републике Југославије нису дужни да дају обезбеђење; 2) ако тужилац ужива у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији право азила; 3) ако се тужбени захтев односи на потраживање тужиоца из његовог радног односа у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији; 4) ако су у питању брачни спорови или спорови о утврђивању или оспоравању очинства или материнства и ако је у питању законско издржавање; 5) ако је у питању менична или чековна тужба, противтужба или издавање платног налога. У случају сумње да ли су држављанин Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, у смислу тачке 1. става 1. овог члана, дужни да дају обезбеђење у држави чији је држављанин тужилац, објашњење даје савезни орган управе надлежан за послове правосуђа.³⁵

³⁵ У Уговору између Босне и Херцеговине, Србије и Црне Горе о правној помоћи у кривичним и грађанским правима од 24.02.2005. године прописано је у чл. 16. да од држављанина једне државе уговорнице који учествује у поступку пред судом друге државе уговорнице као тужилац или умешач није дозвољено захтевати обезбеђење парничних трошкова само зато што је страни држављанин и на територији те државе нема пребивалиште док је у истом члану али у ставу 2. прописано да предујам таксе и трошкове поступка које сноси странка може се захтевати од држављана друге државе уговорнице под истим условима и у истом обиму као и од сопствених држављана. („Службени гласник БиХ“ - Међународни уговори број: 11/2005; ступио на снагу 09.02.2006. године и „Службени гласник БиХ“ – Међународни уговори број: 8/10, ступио на снагу 10.02.2011); преузето са интернет странице Министарства правде БиХ: http://www.mpr.gov.ba/organizacija_nadleznosti/medj_pravna_pomoc/bilateralni_ugovori/ugovori/default.aspx?id=3813&langTag=bs-BA, приступ 11.09.2021. године.

Споразумом између Босне и Херцеговине и Републике Хрватске о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима прописано је у чл.16.(1). да од држављана једне државе уговорнице који учествују у поступку пред судом друге државе уговорнице, као тужитељ или умешач, није допуштено захтјевати осигурање парничних трошкова, само зато јер страни држављанин и на територији те државе нема стално пребивалиште док је у ставу 2. прописано да се одредба првог става примјењује и на правна лица. („Службени лист Р. БиХ“ - Међународни уговори број: 1/96, привремена примјена од

Дарко Божић, Амира Селимовић Маљишевић, Трошкови извршног поступка у Републици Српској (стр. 95-111)

У чл. 84. ЗРСЗ садржани су одређени аспекти поступка поводом захтева за осигурање парничних трошкова, те правне последице неполагања тог права.

Обезбеђење парничних трошкова може тражити сваки тужени без обзира да ли се ради о физичком или правном лицу. Обезбеђење парничних трошкова може се тражити од физичких и правних лица под условом да немају пребивалиште или боравиште односно седиште у Босни и Херцеговини.

Када су у питању супарничари, полази се од тога о каквом супарничарству се ради. У случају обичног супарничарства код којег се сваки тужилац третира као посебна странка, тужени може тражити акторску кауцију од тужилаца од којих би могао тражити када би они били самостални тужиоци. Другачија је ситуација када се ради о материјалним супарничарима. Ако је један од материјалних супарничара домаћи држављанин, према њему се неће тражити акторска кауција већ само према страним правним субјектима, јер су они јединствени супарничари само у погледу главне ствари, док су у погледу трошкова они обични материјални супарничари. Ако је у питању пасивно супарничарство, супарничари траже акторску кауцију сваки за себе, а умешач, који се придружио туженом, може тражити акторску кауцију за себе и странку којој се придружио. У случају да су тужени јединствени супарничари, сваки је овлаштен захтевати акторску кауцију за све супарничаре. Исто је и код умешача са положајем јединственог супарничара.

Одредбе о акторској кауцији из ЗРСЗ на одговарајући начин се примјењују и у извршном поступку. Важност акторске кауције битно је умањена околношћу да је БиХ потписала билатералне и мултилатералне конвенције којима се елеминише потреба за акторском кауцијом.

IV ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Добро уређена правила о трошковима извршног поступка су претпоставка правне сигурности и квалитетног вођења извршног поступка. Аутори су мишљења да је неопходно да законодавац уреди трошкове у ЗИПРС на начин како су они уређени у ЗППРС. Поред постојеће одредбе, потребно је у ЗИПРС унети одредбе којима ће се дефинисати трошкови извршног поступка (као што је то случај у чл. 383.(1) ЗППРС). Затим, неопходно је у ЗИПРС унети одредбу којом ће се уредити питање надокнаде

дана потписивања, ступио на снагу 20.12.1996. и „Службени гласник БиХ“ - Међународни уговори број: 11/05 , примјена од дана потписивања, ступио на снагу 08.02.2006.) преузето са интернет странице Министарства правде БиХ, http://www.mpr.gov.ba/organizacija_nadleznosti/medj_pravna_pomoc/bilateralni_ugovori/hrvatska/default.aspx?id=976&langTag=bs-BA , приступ 11.09.2021. године.

трошкова извршног поступка. Тако нпр., у случају да тражилац извршења не успе намирити своје потраживање у извршном поступку Републике Српске, овде се неће применити одредба чл. 386. ЗППРС у вези са чл. 21. ЗИПРС, према којој трошкове сноси странка која је изгубила парницу, већ трошкови извршног поступка признају се у целости тражиоцу извршења и у случају када није успео у потпуности да намири своје потраживање у извршном поступку. Иста је ситуација и када је тражилац извршења предложио као средство и предмет извршења потраживање које има извршеник према свом дужнику, па се покаже као неоснован такав предлог те тражилац извршења проузрокује трошкове извршениковом дужнику. У том случају, на тражиоцу извршења је да надокнади трошкове извршениковом дужнику. Зато је неопходна одредба о надокнади трошкова учесницима и трећим лицима у извршном поступку. Иако странке, у извршном поступку, имају могућност да поднесу предлог за принудну наплату трошкова извршног поступка у истом или посебном поступку, аутори су става да је из разлога економичности пожељно да то буде у истом извршном поступку те да законодавац и такву одредбу треба да унесе у ЗИПРС. Аутори овде указују и на сам образложен захтев за надокнаду трошкова извршног поступка, јер странке и њихови пуномоћници, немају навику да га подносе када се заврши поступак већ трошкове наводе или у самом предлогу за извршење или током предузимања радњи. Сходно томе, неопходно је прописати правне последице непоступања странака у вези са подношењем захтева за накнаду трошкова извршеног поступка. ЗИПРС не садржи одредбе о ослобађању од плаћања трошкова извршног поступка и ретки су случајеви у судској пракси Републике Српске да странке, предлогом у извршном поступку, траже ослобађање од плаћања трошкова извршног поступка. У вези с тим, потребно је да законодавац унесе одредбе о ослобађању од плаћања трошкова поступка у ЗИПРС. Одредбе о акторској кауцији из ЗРСЗ на одговарајући начин се примењују и у извршном поступку. Важност акторске кауције битно је умањена околношћу да је БиХ потписала билатералне и мултилатералне конвенције којима се елеминише потреба за акторском кауцијом (Србија, Црна Гора, Хрватска). Аутори сматрају да ЗИПРС треба да садржи и одредбу у вези са акторском кауцијом иако је она примарно садржана у ЗРСЗ.

Darko Božić*

Amira Selimović Maljišević*

COSTS OF ENFORCEMENT PROCEEDINGS IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

Summary

In this paper, the authors analyzes the regulation of the institute of costs of enforcement proceedings in the Republic of Srpska. In that regard, the authors elaborates important questions related to legislation, the term costs enforcement proceedings, the legal nature costs enforcement proceedings, the request for compensation of costs, deciding on costs of proceedings, exemption from the reimbursement of the costs of the proceedings, caution iudicatum solvi. The goal is to create a complete picture of costs enforcement proceedings.

Key words: *enforcement proceedings, costs of enforcement proceedings, the term and legal nature costs enforcement proceedings, the request for compensation of costs and deciding on costs of proceedings.*

* Bachelor of Laws, Legal associate at the Basic Court in Zvornik, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina.

* Bachelor of Laws, Judge, Basic Court in Zvornik, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina.